

LANDKAART Inclusieve podiumkunsten

INITIATIEVEN
PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN
LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN
INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

Op deze landkaart is te zien dat er in Nederland al heel wat gebeurt op het gebied van inclusieve podiumkunsten. Mensen met een beperking kunnen op veel plekken meedoen aan kunstlessen of andere culturele activiteiten of denken mee over het culturele aanbod. Ook voorstellingen zijn steeds vaker toegankelijk voor mensen met een beperking.

KLIC OP DE PROVINCIE VAN JE KEUZE en bekijk welke initiatieven er al zijn. Ook als je samenwerking zoekt of ervaringsdeskundigen wilt vinden, kan deze landkaart behulpzaam zijn.

VUL AAN

Mis je op deze kaart een initiatief dat ook structureel aandacht besteedt aan inclusie?

Geef het aan ons door!

Mail naar miriamschout@lkca.nl

GRONINGEN

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [DanceAble Noord](#) - bij organisatie VRIJDAG
- [Slag & Vlag](#) - Initiatief van [CGN](#), [HandicapNL](#) en [Stichting Philadelphia Zorg](#) - Slag en Vlag is een concept voor mensen met een verstandelijke beperking waar actief muziek maken en bewegen op muziek met behulp van vlaggen centraal staat.
- [Werkpodium Kraack](#) (Groningen) - creatieve dagbesteding met de nadruk op theater

FRIESLAND

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [DanceAble Noord](#) - bij organisatie VRIJDAG
- [Dans op recept](#) - bij Stichting Parkinson in beweging
- [Talant](#) - zorgorganisatie met theater inclusief
- [Kunstencentrum Atrium Sneek](#) - muziekexpressie voor mensen met een verstandelijke beperking
- [Slag & Vlag](#) - Initiatief van [CGN](#), [HandicapNL](#) en [Stichting Philadelphia Zorg](#) - Slag en Vlag is een concept voor mensen met een verstandelijke beperking waar actief muziek maken en bewegen op muziek met behulp van vlaggen centraal staat.
- [Muziekotheek](#) - Muzikanten uit heel Nederland kunnen aanvragen indienen voor het lenen van aangepaste muziekinstrumenten of financiële steun voor het aanpassen van eigen muziekinstrumenten.

DRENTHE

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [DanceAble Noord](#) - bij organisatie VRIJDAG
- [Slag & Vlag](#) - Initiatief van [CGN](#), [HandicapNL](#) en [Stichting Philadelphia Zorg](#) - Slag en Vlag is een concept voor mensen met een verstandelijke beperking waar actief muziek maken en bewegen op muziek met behulp van vlaggen centraal staat.

FLEVOLAND

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

- [Het Talentenpalet](#) - koor voor mensen met en zonder mankementen
- [Art Loca](#) (Almere) - artistieke en persoonlijke ontwikkeling van mensen met een beperking

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

NOORD-HOLLAND

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [Tjillskillz](#) (Hoorn) - dans en theater voor jongeren
- [Stichting ReDiscoverMe](#) - omdat dans voor iedereen is
- [Kiemkunst](#) - met o.a. theater
- [Theatergroep Eenhoorn](#) (Alkmaar/Hoorn) - inclusieve theaterworkshops
- [Cool-Artiance](#) (Heerhugowaard) - met o.a. popmuziek speciaal
- [Alkmaars Prachtkoor](#) - koor met (licht) verstandelijk beperkten
- [Artiance](#) (Alkmaar)- Muziek- en zanggroep voor mensen met verstandelijke beperking
- [Stichting Muziektherapie](#) - beroepsvereniging van muziektherapeuten in Nederland
- Stichting [Cardiac Output](#) (Ouderkerk aan de Amstel) - Danscompagnie
- [Eiwerk](#) (Amsterdam) - Organiseert muziekworkshops, audiovisuele cursussen en optredens voor muzikliefhebbers met een psychische, sociale of maatschappelijke kwetsbaarheid.
- [Cultuurhuis Wherelant](#) – kunst en cultuur voor iedereen in Purmerend
- [Aslan Muziekcentrum](#) (Amsterdam) - Starten in september 2020 met een band en andere lessen voor kinderen en jongeren met een beperking/handicap
- [Theatergroep La Belle](#) (Amsterdam) - theaterwerkplaats voor mensen met een verstandelijke beperking.
- [Dansen met parkinson](#) (Meer dan dans)
- [DansPark](#) (Amsterdam) - dans en parkinson / een ontmoetingsplaats voor iedereen met een bewegingsbeperking

ZUID-HOLLAND 1/2

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [Stichting My Breath My Music](#) (Rotterdam) - ontwikkelt elektronische muziekinstrumenten voor mensen met een ernstige lichamelijke beperking. Geeft lezingen door heel Nederland en Europa.
- [Holland Dance](#) (Den Haag) - bijscholing voor afgestudeerde dansdocenten en Inclusief aanbod lessen via DanceAble
- [Veenfabriek](#) - ervaring met gelijkwaardige samenwerking met [Theatergroep Domino](#)
- [Theatergroep Het Middelpunt](#) (Delft) - in De Ruimte van Ipse de Bruggen
- [Theater Babel Rotterdam](#) - het inclusieve theaterlaboratorium
- [HNT onbeperkt](#) - (Den Haag)
- [Art-Mobile](#) - o.a. muzikles op locatie
- [Formaat](#) - theateratelier - participatief theater
- [Stichting Misiconi](#) (Rotterdam) - inclusief dansgezelschap
- [Theater De Vaillant](#) (Den Haag) - organiseert elke vrijdag discoavonden voor mensen met een beperking
- [Fenix Theatermakers](#) (regio Den Haag) - onafhankelijke zorgaanbieder, die dagbesteding theater biedt aan jongvolwassenen en volwassenen met een verstandelijke beperking
- [Theatergroep Bink](#) - maakt voorstellingen op maat
- [Stichting Dans+](#) - zet zich in voor inclusieve en diverse danswereld
- [De vertelfabriek](#) (Dordrecht) - organiseert en maakt inclusief theater

ZUID-HOLLAND 2/2

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [Jostiband](#) – Het grootste orkest ter wereld met mensen met een verstandelijke beperking. De muzikanten hoeven geen moeilijke muzieknoten te kunnen lezen. Het orkest heeft een manier gevonden waarmee iedereen muziek kan maken: muziek lezen met kleuren. Inmiddels gebruiken meer dan 1.000 instellingen, orkesten en muziekscholen deze methode.
- [United bij Music \(Verenigd door muziek\)](#) Call for Abstracts. The 6th IASSIDD Europe Congress Value Diversity will take place from 6 to 8 July 2021 in Amsterdam, the Netherlands. For this year the organization is designing a hybrid version, that will make it possible for participants to attend the congress onsite and online.
- [Stichting Misiconi](#) - inclusief dansgezelschap
- [Theatergroep Domino](#) (Leiden) - 19 acteurs en actrices met een beperking, en twee regisseurs/begeleiders. De groep traint drie dagen in de week en treedt regelmatig op. Domino maakt gemiddeld één grote productie per jaar, soms twee. De voorstellingen steunen op een combinatie van humor en drama.
- [Toltheater](#) (Gorinchem) - een volwaardige vorm van dagbesteding voor mensen met een verstandelijke beperking.

NOORD-BRABANT

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [Theaterfestival Boulevard](#) (Den Bosch)
- [Move to meet](#) (Tilburg)- maker
- [Switch 2 move](#) - Tilburg
- [De Danspunt](#) - met o.a. leergemeenschap inclusiedans Brabant
- [Carte Blanche](#) - Eindhoven
- GGZ+Nieuwe Veste - [Theaterproject geraniums](#), Breda, Roosendaal
- [Theaterwerkplaats Tiuri](#) - Breda en Roosendaal theater&dansproducties
- [Special Factory](#) - [Factorium](#) - Tilburg
- [DOT belevingstheater](#) - voor kinderen en volwassenen met een ernstige meervoudige beperking
- [Speels Collectief](#) (Tilburg en Biezenmortel) - theaterstudio voor mensen met en zonder een zorgachtergrond
- [Dutch Dance Academy](#) en [Stichting Horizon](#) (Oudenbosch) - danslessen voor mensen met een beperking
- [Slag & Vlag](#) - Initiatief van [CGN](#), [HandicapNL](#) en [Stichting Philadelphia Zorg](#) - Slag en Vlag is een concept voor mensen met een verstandelijke beperking waar actief muziek maken en bewegen op muziek met behulp van vlaggen centraal staat.
- [Theater De Lievekamp](#) (Oss) - Theater van de stad

OVERIJSSSEL

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

- [ArtEZHogeschool](#) (Enschede) - lokaal speciaal ingericht met muziekinstrumenten voor mensen met een beperking; lessen voor muziektherapiestudenten over deze instrumenten.

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

- [Shanty- Smartlappenkoor 1+1=3](#) - koor van diverse samenstelling
- [Theater KAMAK](#) (Hengelo) - theatergezelschap van enthousiaste acteurs, professionals en een grote groep vrijwilligers. De acteurs zijn mensen met een verstandelijke beperking.

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

GELDERLAND 1/2

BRONNEN

- [Speels Collectief](#) (Arnhem) - theater zonder beperking
- [Reisgezelschap](#): kunst en maatschappelijke inclusie - samenwerking tussen HAN, ArtEZ, LKCA, Cultuur Oost
- [Theater aan Z](#) (Nijmegen) - sociaal-artistieke samenwerkingen
- [Theater Klare Taal](#)
- [ArtEZ](#) - docentenopleiding: vanaf 3e jaar inclusief werken in studieplan
- [Introdans - De Ontmoetingsprojecten](#) (Arnhem) - dansers met bijzondere gaven
- [Introdans - De onderwijsprojecten](#) (Arnhem) - iedereen kan dansen
- Samenwerking Introdans met de Onderwijsspecialisten - [dans in de vrije tijd voor kinderen en jongeren uit het \(voortgezet\) speciaal onderwijs](#)
- Stadsschouwburg Nijmegen - prikkelarm aanbod
- [Rock en Rolstoel](#) (Arnhem) - creatieve projecten voor kinderen en jongeren met en zonder beperking door middel van muziek, theater en audiovisuele middelen
- [Dance for Health Gelderland](#) - kijk bij danslessen voor mensen met Parkinson of reuma in Apeldoorn, Arnhem, Ede, Nijmegen en Zutphen
- [MOMO Theaterwerkplaats](#) (Ederveen) - weken met mensen met een verstandelijke beperking en zorgvraag
- [Kazou](#) (Oosterbeek) - Leer- en werkplaats voor mensen met autisme en passie voor theater

GELDERLAND 2/2

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

- [Gekko Uniek](#) (Gaanderen) - theatergroep van jongeren met en zonder beperking
- [Theaterwerkplaats De Rode Hoed](#) (Zutphen) - een plek waar theaterproducties gemaakt worden door mensen met een zorg- en hulpvraag

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

UTRECHT

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

- [Nederlands Gebarenkoor](#)
- Gemeente Utrecht heeft besloten dat alle evenementen toegankelijk moeten zijn
- [Harmonieorkest Vleuten](#) - orkest voor mensen met een verstandelijke beperking
- [Sencity Festival](#) (Utrecht) - belevingsfestival geïnspireerd op het niet of minder kunnen van muziek
- [Theater Villa Faam - Sherpa](#) (Baarn) – ondersteunt mensen met een beperking
- [Theater Totaal](#) (Nieuwegein) - werkplek voor talentvolle muzikanten en acteurs met een verstandelijke beperking. De plek waar mensen met een verstandelijke beperking hun droom van uitvoerend artiest kunnen waarmaken. Maak kennis met onze band Total Loss en met onze theatergroep Kraak.

ZEELAND

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

- [Stichting Social Delta Zeeland](#) - thema vrijetijd
- [Pennywafelhuis](#) van kunsteducatie Walcheren

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

LIMBURG

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

Lees verder >

- [Stichting Music Develops](#) - stimuleert de ontwikkeling van mensen door gebruik te maken van muziek, samen met iedereen die betrokken is bij muziek, onderwijs, opvoeding, ouderenzorg en zorg voor mensen met een beperking.

INITIATIEVEN LANDELIJK

Lees verder >

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

Lees verder >

BRONNEN

LANDELIJK 1/2

BRONNEN

- [IkToon](#) - met aandacht voor inclusie
- [Nederlandse vereniging poppodia](#) - aandacht voor inclusie
- [Ieder\(in\)](#) - netwerk voor mensen met een beperking of chronische ziekte, organiseert ook jaarlijks de Week van de Toegankelijkheid.
- [Support beurs](#)
- www.platformklink.nl/kaart - voor lokale gehandicaptenplatforms
- [De lachende zon](#) - theater van de zintuigen
- [Vereniging Ongekend Talent](#) - theater verstandelijk beperkten
- [Emma at work](#) - bemiddelt tussen mensen met een beperking en werkgevers (o.a. voor personeel VSB fonds)
- [Stichting Onbeperkt Genieten](#) - voor advies over prikkelarm aanbod
- [Artistieke Toegankelijkheid](#) - voor informatie over toegankelijk maken van voorstellingen
- [Muziek ook voor jou](#) - vind geschikte muziekdocent
- [Possibilize](#) - o.a. events als Sencity
- [Special Arts](#) - voor het vinden van aanbieders kunstactiviteiten voor mensen met een handicap
- [VNG Lokale Inclusie Agenda](#)
- [Disability Studies](#) - onderzoek
- [Komt het Zien!](#) - Theater met audiodescriptie door blindentolken
- [Theater met Tolk](#)
- [Het Participatiekoor](#) - De participatiekoren zijn koren waarin mensen met en zonder dementie elk jaar samen de hoogtepunten uit de Matthaus Passion zingen en in de toekomst wordt dit uitgebreid in zowel programma als locaties.

LANDELIJK 2/2

BRONNEN

- [Coalitie voor inclusie](#) - Festivals voor iedereen (routekaart voor festivalorganisatoren om hun festival toegankelijk te maken, zodat mensen met een beperking daar gelijkwaardiger aan kunnen deelnemen)
- [Code Diversiteit & Inclusie](#) - informatie over diversiteit en inclusie
- [STUDIO i](#) - platform voor inclusieve cultuur
- [Musi-CI](#) - muzikale gehoortraining voor mensen met een Cochleair Implantaat (CI)
- [Kitchen's light](#) (Fonds voor Cultuurparticipatie) - projecten voor en met dove jongeren.
- [Stichting Geelprodukt](#) - is initiatiefnemer.
- [Special Theater eenakter road show](#) - In deze Road Show staan theatergroepen voor mensen met een beperking in de spotlight.
- [Muziekotheek](#) - Muzikanten uit heel Nederland kunnen aanvragen indienen voor het lenen van aangepaste muziekinstrumenten of financiële steun voor het aanpassen van eigen muziekinstrumenten.
- [Stichting Embrace Nederland](#) - Project Anders! Inclusief Muziektheater voor mensen met én zonder beperkingen
- [De BuurtBand van Fort van de Verbeelding](#) - een groot, divers, vrolijk & toegankelijk muziekparticipatieproject op vier buurtlocaties in Utrecht
- [Theater Kwadraat - Poppentheater voor basisscholen](#) - poppentheater, ook voor kinderen met een verstandelijke, lichamelijke of meervoudige beperking

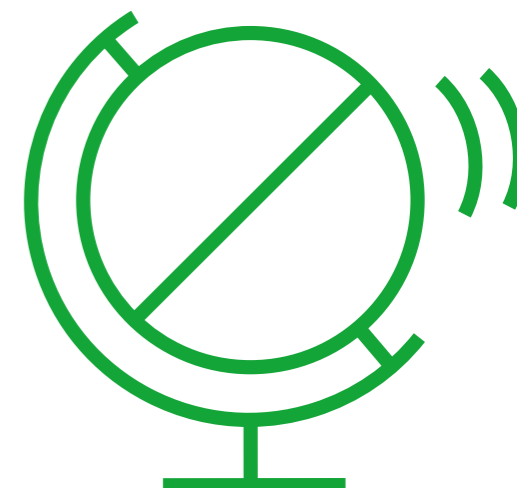

INTERNATIONAAL

BRONNEN

- Europe beyond Access
www.disabilityartsinternational.org
- België, Gent - [Platform-K](#) - inclusief dansgezelschap
- België [Podium*Ops](#) - versterken van makers en talenten met een beperking in de podiumkunsten
- [Gekko Uniek](#) - theatergroep van jongeren met en zonder beperking in Nederland en België
- België, Turnhout - [Theater Stap](#) - gelooft dat artiesten met een beperking kwaliteiten hebben om als podiumkunstenaar te ontroeren.

BRONNEN 1/9

Een selectie van publicaties, tijdschriftartikelen, onderzoek, scripties en websites vanaf 2015 in de [informatiebank](#) van het [LKCA](#).
Juni 2021

PODIUMKUNSTEN ALGEMEEN

Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences: Initial findings / J. Baltà, Y. Floch, J. Ellingsworth; On the Move, 2021

How many arts programmers are actively seeking work by disabled artists? Do cultural venues have adequate engagement strategies to reach disabled people in their communities? These are some of the questions that the Time to Act report has posed in order to assess the knowledge (and lack of knowledge) amongst performing arts managers across Europe. This study spanning 40 countries has been commissioned by the British Council and authored by On the Move.

[Lees de voorlopige resultaten](#)

Agenda inclusieve podiumkunsten 2020-2024/ C. Marinelli; LKCA; Holland Dance Festival. - Utrecht : LKCA, 2020

De Agenda inclusieve podiumkunsten is opgesteld om de podiumkunsten toegankelijk te maken voor én met mensen met een beperking.

De agenda besteedt aandacht aan praktische toegankelijkheid: hoe kunnen culturele organisaties drempels weghalen, zodat mensen met een beperking kunnen meedoen aan de kunsten als publiek, (amateur)deelnemer of artiest? Daarnaast is er aandacht voor de organisatorische en artistieke toegankelijkheid:

wat kunnen culturele organisaties doen om te profiteren van de artistieke en esthetische uitdagingen van artiesten met een beperking?

[Download](#)

Disabled artists in the mainstream: a new cultural agenda for Europe from the first European Arts & Disability Cluster Meeting / B. Panagiotara; B. Evans; F. Pawlak. – Britisch Council/Holland Dance Festival, 2020

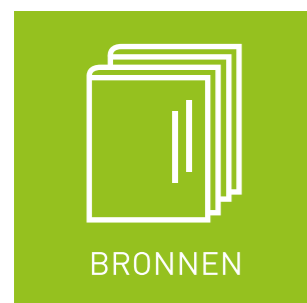
This report emerges from the first European Arts & Disability Cluster meeting in The Hague on 30 November 2019, hosted by two of the core partners of Europe Beyond Access, British Council and Holland Dance Festival. The cluster represents the first time that EU arts & disability projects have gathered in order to shape policy and cultural change. Working towards raising awareness of the barriers that disabled artists and audiences continue to face when accessing Europe's cultural institutions, the report heralds a clear call to policymakers and funders to seriously reduce the cultural exclusion of disabled people.

[Download](#)

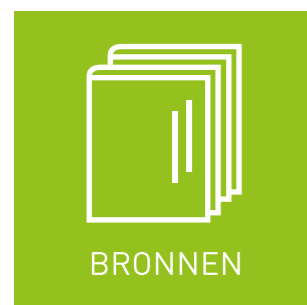
Groeien naar meer inclusie in de culturele sector: Van Theory of Change naar meetplan / M. Vermeulen. – Impact Centre Erasmus, 2020

In opdracht van STUDIO i verrichtte Impact Centre Erasmus onderzoek naar hoe culturele organisaties de mate van inclusie en toegankelijkheid kunnen meten, evenals het effect van de inclusieve koers die culturele organisaties varen. De handleiding biedt handvatten voor medewerkers die verantwoordelijk zijn voor het stimuleren en monitoren van inclusie.

[Lees de handleiding](#)

BRONNEN 2/9

Onbeperkt cultuur beleven : Eindrapport / M. Jongerius en anderen. – Significant APE, 2020

Eindrapportage van het onderzoek naar de toegankelijkheid van culturele instellingen voor mensen met een beperking. Dit onderzoek verrichtte Significant APE in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het betreft een inventarisatie van relevante literatuur, evenals een verdieping van belemmeringen en behoeften van zowel mensen met een beperking als van culturele instellingen. Daarnaast wordt gekeken naar goede voorbeelden en mogelijke oplossingen voor ervaren belemmeringen. De toegankelijkheid is bekeken vanuit het perspectief van drie groepen: bezoekers, beroepsbeoefenaars en mensen die in hun vrije tijd cultuur willen beoefenen.

[Eindrapport](#)
[Samenvatting in eenvoudige taal](#)

Onbeperkt meedoen! : Voortgangsrapportage 2020. – Den Haag : VWS, 2020

Deze tweede voortgangsrapportage van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geeft een overzicht van de initiatieven, projecten en maatregelen van het programma Onbeperkt meedoen! in de periode 2019-2020. Hierbij komt ook de Week van de Toegankelijkheid. Tijdens de Week van de Toegankelijkheid in 2019 heeft de minister van OCW gesproken met ervaringsdeskundigen, belangenorganisaties en vertegenwoordigers uit de popmuzieksector. Aan bod kwamen onder meer de fysieke toegankelijkheid van popconcerten en de toegankelijkheid van websites en kaartverkoop. De British Council heeft na deze bijeenkomst de toegankelijkheidsgids van Attitude is Everything in het Nederlands gepubliceerd.

[Lees de rapportage](#)

Europe Beyond Access / British Council. – Onderdeel van de website Disability Arts International.

In het programma Creative Beyond Access zetten zeven organisaties zich in voor een inclusieve theater- en danswereld: the [British Council](#) (UK), [Onassis Cultureel Centrum](#) (Griekenland), [Kampnagel](#) (Duitsland), [Per Art](#) (Servië), [Skånes Dansteater](#) (Zweden), [Oriente Occidente](#) (Italië) en [Holland Dance Festival](#).

Lees meer over [Europe Beyond Access](#)
Website: [Disability Arts International](#)
[Case studies en toolkits](#)

Disability Arts and culture : Methods and Approaches / P. Koppers (redacteur). – [S.l.] : Intellect, 2019. – ISBN 978-1-78938-000-2

What does it mean to approach disability-focused cultural production and consumption as generative sites of meaning-making? This publication seeks the answer to this question and more in an exploration of disability studies within the arts and beyond. In this collection, international scholars and practitioners use ethnographic and participatory action research approaches alongside textual and discourse analysis to discover how disability figures into our contemporary world(s).

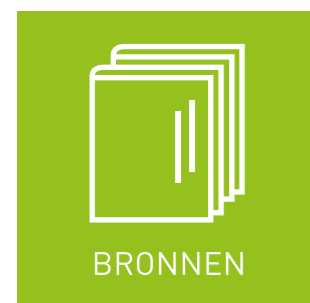
[Te bestellen bij Intellect](#)

Equality, diversity and the creative case : A Data Report 2018-19 / Arts Council England. – London : Arts Council England, 2020

How diverse is the workforce in the cultural sector in England? This report focuses on the first year of the 2018-22 National Portfolio, a larger cohort than in previous years and a different set of organisations, including Libraries, Museums and Sector Support Organisations (SSOs).

[Lees het rapport 2018-2019](#)
[Website Creative Case for Diversity](#)

BRONNEN 3/9

Participatiemonitor 2008-2016 : Deelname aan de samenleving van mensen met een beperking en ouderen / S. van Hees en anderen. – NIVEL, 2018. – ISBN 978-94-6122-496-5

Hoe staat het met de participatie van ouderen en mensen met een beperking? NIVEL onderzoekt in dit rapport hoe mensen feitelijk participeren en wat hun behoeften zijn in hun deelname aan de maatschappij in de periode 2008-2016.

Enkele conclusies: In de periode 2008-2016 zijn meer mensen met een lichamelijke beperking vrijwilligerswerk gaan doen. Ouderen en mensen met een lichamelijke beperking zijn minder vaak gebruik gaan maken van buurtvoorzieningen en minder vaak verenigingsactiviteiten, zoals muziek-, toneel-, sport en hobbyverenigingen gaan bezoeken over deze tijdsperiode.

[Download de publicatie](#)

[Download de tabellen](#)

Podiumkunsten in de cultureel-maatschappelijke infrastructuur / C. Dieleman; P. Eversmann; J. van den Eijnden (samenstelling); M. van Miert (samenstelling); A. Twaalfhoven (eindredacteur). – Utrecht : LKCA, 2018. – ISBN 978-90-6997-161-2

Hoe positioneren de professionele podiumkunstgezelschappen zich in Nederland binnen kunstzinnige en de cultureel-maatschappelijke infrastructuur? Welke functies dichten zij zich in dit veld toe? Deze vragen vormen het uitgangspunt van het onderzoek dat het LKCA en de Universiteit van Amsterdam gezamenlijk hebben opgezet.

[Download](#)

Permission to stare : Fresh perspectives on arts and disability / K. Marsh (redacteur); J. Burrows (redacteur). – Brussels : IETM, 2017, - Fresh Perspectives nr. 7. - Uitgave in samenwerking met British Council. – ISBN 978-2-930897-20-2

This Fresh Perspectives issue explores the different approaches to disability in the performing arts, with a particular focus on

contemporary dance. The publication includes a collection of personal letters written by artists and a more theoretical essay locating disability in the arts. Highlighting a variety of questions, and refusing to provide easy answers, the publication hopes to trigger the interest of readers new to the topic and to enrich the views of those already informed.

[Lees de publicatie](#)

Un-Label : Innovation diversity : New approaches of cultural encounter in Europe / onder red. van S. Mitter, L. Reuter. – Cologne : Sommertheater Pustebume, 2017

This manual has been compiled in the context of the international project 'Un-Label – New Grounds for inclusive Performing Arts', an EU-Creative Europe co-funded project with partners from Germany, England, Greece and Turkey, which explores inclusive practice with an interdisciplinary outlook. It presents a comprehensive overview of the two year model programme, insights, best practice portraits, ideas, a checklist and links in the inclusive performing arts and culture scene.

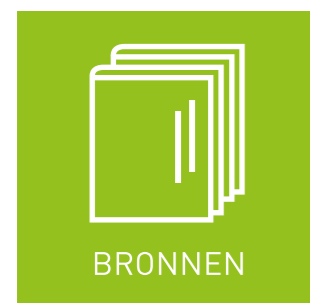
[Lees het rapport](#)

Barriers to Access : report on the barriers faced by young disabled and D/deaf people in accessing youth art provision in Scotland / M. Lawrence; Birds of Paradise Theatre Company. – Glasgow : Birds of Paradise Theatre Company, 2016

The purpose of this research is to identify the main barriers faced by young disabled and D/deaf people in accessing arts provision, in order to enable arts providers to be better informed of the barriers faced by this group of young people. The barriers were identified through conducting interviews and surveys with young disabled and D/deaf people in Scotland, alongside exchanges with individuals working within the Scottish youth arts sector. Recommendations for arts providers are included.

Lees het [rapport](#)

BRONNEN 4/9

Voor het voetlicht : Naar een breed toegankelijk podiumlandschap voor mensen met een beperking / K. De Visscher; A. Van den Bergh. – Brussel : Demos, 2016. – ISBN 978941938115

Wat is de rol en de plaats van mensen met een beperking in de Vlaamse en Brusselse podiumkunsten? In deze publicatie wordt het podiumlandschap voor mensen met een beperking geschetst. Een stand van zaken van de actuele praktijkontwikkeling en visievorming rond podiumkunsten van mensen met een beperking in Vlaanderen en Brussel. In vijf artikelen worden een aantal uitdagingen beschreven die professionals en beleidsmakers in de toekomst moeten aangaan om de podiumkunst van en met mensen met een beperking te versterken.

[Te bestellen bij Demos](#)

Veldverkenning cultuurparticipatie chronisch zieke kinderen en jongeren : een onderzoeksverslag / D. Monsma en anderen. – Utrecht : LKCA/FCP, 2019

Wat is de stand van zaken rond cultuureducatie en cultuurparticipatie voor kinderen en jongeren met een chronische ziekte? Met deze opdracht van het Fonds voor Cultuurparticipatie en het LKCA bezocht Dirk Monsma de academische kinderziekenhuizen. Hij sprak daar met de hoofden van de kinderziekenhuizen, met vertegenwoordigers van de pedagogische zorg en de educatieve voorzieningen. Hij formuleerde op basis van zijn bevindingen concrete aanbevelingen. Wat is het aanbod, wat is de vraag, en hoe laten we het eerste beter op het laatste aansluiten?

[Lees de verkenning](#)

EDUCATIE

Betovering en betekenis Trendrapport theater-, dans- en muziekeducatie 2019 / C. de Bonth, L. van den Bulk, C.

Dieleman, M. van Miert en M. de Vreede. – LKCA/Universiteit van Amsterdam, 2019

Het rapport Betovering en betekenis toont wat podiumkunstinstanties zoals orkesten, dans- en theatergezelschappen en productiehuizen aan educatie doen, waarom ze dat doen en hoe ze dat doen. In 2012 werd het vorige trendrapport uitgebracht over dans- en theatereducatie. In dit onderzoek is voor het eerst ook de muzieksector meegenomen. Onderwerpen als positionering en de bekostiging van educatie bij instanties, samenwerking, nieuwe doelgroepen en diversiteit zijn onderzocht.

[Lees het rapport](#)
[Samenvatting](#)

Fluisterzacht en haarzuiver : De betekenis van kunstonderwijs voor kinderen met speciale onderwijsbehoeften / D. Monsma; R. Bleeker (medewerker). – Rotterdam : Lemniscaat, 2017. – ISBN 978-90-477-0802-5

Hoe staat het met de kunsteducatie voor kinderen in het speciaal onderwijs? Wordt er veel gedaan aan muziek, dans, beeldende kunst en verhalen? Wat zijn de ervaringen? Dirk Monsma trok het hele land door, bezocht scholen die een voortrekkersrol vervullen en sprak met kinderen, ouders, kunstdocenten en deskundigen. En wat blijkt? Juist voor kinderen met een beperking is kunsteducatie een essentiële verrijking van het onderwijs.

[Te bestellen bij Lemniscaat](#)

Kunst inclusief / M.J. Kommers (hoofdredacteur)

In: Cultuur+Educatie. – Vol. 6, (2016), nr. 45, 4-128 p.

Kunsteducatie voor mensen met een beperking staat centraal in

BRONNEN 5/9

Cultuur+Educatie 45. Het bevat vier artikelen over kunsteducatie in het speciaal onderwijs en drie artikelen over de bijdrage die kunst kan leveren aan de sociale inclusie van mensen met een beperking.

[Download Cultuur+Educatie 45](#)

FESTIVALS

Routekaart voor toegankelijke festivals / Coalitie voor Inclusie. Themanetwerk festivals en evenementen. – Coalitie voor Inclusie, 2021

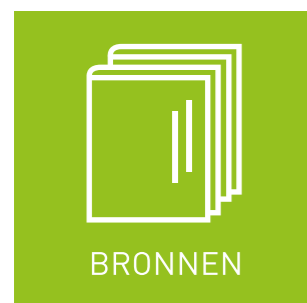
De routekaart is bedoeld als leidraad om festivals beter toegankelijk te maken en om mensen met een beperking gelijkwaardiger te laten deelnemen aan festivals. De leidraad is ontwikkeld door Themanetwerk Festivals en Evenementen van de Coalitie voor Inclusie in co-creatie met HandicapNL, festivalorganisatoren, brancheverenigingen, gemeenten, kennisinstituten, belangenorganisaties en (ervarings)deskundigen met een verschillend type beperking.

[Bekijk de routekaart](#)

Het belevingsrapport : voor personen met een lichamelijke beperking / K. Vink. – Rotterdam : Welkom Toegankelijkheid & Evenementen, 2019

Dit belevingsrapport bevat de resultaten van het afstudeeronderzoek van Kennly Vink (Hogeschool Rotterdam) naar de manier waarop festivalorganisatoren de toegankelijkheid van festivals inrichten, hoe dit wordt beleefd door personen met een beperking en of er mogelijkheden zijn tot verbetering. Het biedt adviezen om de belevingswaarde van de fysieke toegankelijkheid op festivals te vergroten voor personen met een lichamelijke beperking.

[Lees het rapport](#)

Actieplan Toegankelijkheid : Poppodia, evenementen, muzieklocaties & festivals / VVEM, Vereniging van

Evenementenmakers; VNPF, Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals. – Gorinchem/Amsterdam : VVEN/VNPF, 2018

Het doel van dit Actieplan Toegankelijkheid is bewustwording te vergroten, de keuzemogelijkheden voor personen met een handicap te verruimen en het inclusief denken in de sector evenementen en festivals te bevorderen. Dit zal er geleidelijk toe leiden dat muzieklocaties steeds meer voorzieningen treffen voor mensen met een beperking. Voorzieningen kunnen bovendien immaterieel zijn, dan gaat het om de juiste bejegening, duidelijke communicatie en voldoende aandacht voor mensen met een beperking.

[Lees het Actieplan](#)

Enhancing the music festival experience for hearing-impaired people: Designing an inclusive visual /tactile dance game = Everybody dance / C. Cuijpers. – Delft : TU Delft. - Scriptie Delft University of Technology, Faculty of Industrial Design Engineering, 2018

Carlijn Cuijpers (Delft University of Technology, Faculty of Industrial Design Engineering) describes in her thesis the design process to enhance the music festival experience for hearing-impaired people. This assignment was set up to make the MOJO backstage exhibition at Museum Prinsenhof Delft inclusive for hearing-impaired people.

[Lees het onderzoek](#)

DANS

Shift Dance Toolkit / Stichting Misiconi; Northern Ballet; Psico Ballet Maite Leon. – Stichting Misiconi [etc.], 2020. - De toolkit is beschikbaar in het Engels, Nederlands en Spaans. Dansmethodiek voor dansers met een leerprobleem,

BRONNEN 6/9

verstandelijke beperking, autisme of een combinatie van deze. De toolkit bevat een uitgewerkte onderwijsaanpak, activiteiten om het lichaamsbewustzijn van dansers te ontwikkelen en werkvormen om vaardigheden te ontwikkelen: placering, kracht, balans, coördinatie, verplaatsen en elevatie. Naast filmpjes met oefeningen zijn ook lesplannen, cool-downs sheets, tips en tricks opgenomen. De methodiek is zowel te gebruiken in het onderwijs als daarbuiten.

[Toolkit](#)

Dancing with Parkinson's / S. Houston. – [S.l.] : Intellect, 2019. – ISBN 978-1-78938-120-7

This book explores the experience and value of dancing for people living with the neurodegenerative disorder Parkinson's disease. Linking aesthetic values to wellbeing, Sara Houston articulates the importance of the dancing experience for those with Parkinson's, and argues that the benefits of participatory dance are best understood through the experiences, lives, needs, and challenges of people living with Parkinson's who have chosen to dance.

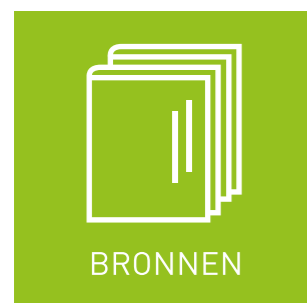
[Bestelinformatie](#)

Teaching the Dance Steps : A Research on the Teaching Methods of 'Dance for Health' Teachers / N. Montesant. – Scriptie Universiteit Utrecht, Master Arts and Society, 2019

Parkinson's Disease (PD) is a progressive incurable brain disease. Therefore, it is necessary for the people who have PD to find ways to live their life physically and mentally in the best way possible under this condition. The dance organization Dance for Health (DfH) offers a solution by setting up dance classes designed specifically for people with PD. The research question is: How is empathy visible as educational tool in a synthesized teaching method of a Dance for Health teacher?

[Lees de scriptie](#)

De bijzondere ontmoetingen van Introdans / onder red. van E. Burggrave A. Embrechts , A. Luteijn en A. Vervoort. – Arnhem : Introdans, 2018

In dit boek komen 17,5 jaar bijzondere ontmoetingen samen. De Ontmoeting is een speciale dansproductie, waarin de professionals van Introdans samen optreden met gastdansers uit bijzondere doelgroepen, zoals senioren, mensen met een verstandelijke beperking en jongeren die lijden aan een progressieve spierziekte.

[Te bestellen bij Introdans](#)

Dance, access and inclusion : Perspectives on dance, young people and change / onder red. van S. Burrige en C. Svendler Nielsen. – Routledge, 2017

This volume foregrounds dance for young people with special needs and presents best practice scenarios in schools, communities and the professional sphere. International perspectives come from Australia, Brazil, Cambodia, Canada, Denmark, Fiji, Finland, India, Indonesia, Jamaica, Japan, Malaysia, New Zealand, Norway, Papua New Guinea, Portugal, Singapore, South Africa, Spain, Taiwan, Timor Leste, the UK and the USA.

[Te bestellen bij Routledge](#)

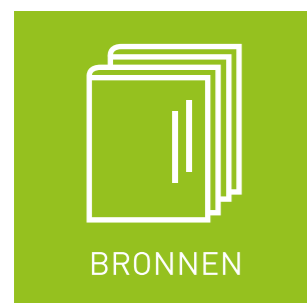
Eigendraads : De kracht van inclusieve dans / E. Lefever; I. Raspoet; M. Janart (eindredacteur). – Gent : Danspunt, 2017 + dvd

Hoe schep je een omgeving waarin mensen met verschillende mogelijkheden hun danstalent kunnen ontwikkelen? Wat is inclusieve dans? Welke randvoorwaarden zijn belangrijk? En hoe zorg je voor een inclusieve manier van denken?

Met deze bundel deelt Danspunt ervaringen, concrete voorbeelden en praktische tips voor iedereen die samen wil werken met mensen met of zonder beperking. Het boek is

BRONNEN 7/9

ook bedoeld voor makers en docenten die hun danstaal willen verrijken door inclusieve dans toe te laten. Het boek bestaat uit twee delen. In het eerste deel zijn de handvaten voor het creëren van een inclusieve dansvoorstelling gebundeld. In het tweede deel zijn er praktische tips en oefeningen te vinden.

[Te bestellen bij Danspunt](#)

Unload to Upload : Handleiding voor een inclusieve danspraktijk / J. Oonk; A. Greenwood (redacteur). – Amsterdam : IT&FB, 2017. – ISBN 9789064038556

In de methodiek Unload to Upload beschrijft Joop Oonk, artistiek leider van Misiconi Dance Company, haar ervaringen met inclusieve dans. Inclusiedans is een dansvorm waarbij dansers met en zonder een beperking samen dansen. De handleiding behandelt theoretische vraagstukken en biedt praktijkvoorbeelden. Aan het boek is een trainingsprogramma met blended E-learning gekoppeld.

[Website Misiconi Dance](#)
[Bestelinformatie](#)

Veerkracht : Handvaten voor een inclusieve danscreatie / K. De Visscher en anderen. – Gent : Danspunt, 2016

Voorstellingen en workshops waar mensen met en zonder een beperking samen dansen en werken is een vrij nieuw fenomeen in Vlaanderen. Met deze brochure willen Danspunt, Demos en de Opleiding Dans van het Koninklijk Conservatorium Antwerpen/ AP Hogeschool dansers en makers informeren over de mogelijkheden van inclusieve dans.

[Lees via ISSUU](#)

MUZIEK

Muziek werkt zo! / Stichting Philadelphia, 2020

De methodiek Muziek werkt zo! is ontwikkeld door Stichting Philadelphia om muziek in te zetten in de zorg en begeleiding van mensen met een verstandelijke beperking. De methode bestaat uit vier modules: 1) Aandacht en alertheid beïnvloeden, 2) Stemming beïnvloeden, 3) Contact versterken en 4) Zeggenschap en zelfstandigheid vergroten. Met infobladen, muzika-le activiteiten, liedjes, animaties en filmpjes.

[Website Philadelphia/Muziek](#)

Onbeperkt musiceren : Een onderzoek naar de sociale waarde van musiceren in groepsverband tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking / A. Peters. – Meesterproef Fontys Hogeschool voor de Kunsten Tilburg, Master Kunsteducatie, 2018

Welke sociale waarde ervaren mensen met en zonder lichte of matige verstandelijke beperking bij het musiceren in groepsverband? In opdracht van het LKCA onderzocht Anne Peters (Master Kunsteducatie Fontys Academie voor de Kunsten Tilburg) de sociale waarde van het samen musiceren aan de hand van een muziekproject. De meesterproef bevat een actieplan voor beleidsmakers, verenigingen en zorginstellingen.

[Lees het onderzoek](#)

Attitude is everything

Attitude is everything is a disability-led charity which champions, trains and consults on how to improve access to live music for deaf and disabled people. They publish the important biennial publication 'State of Access Report' with focus on ticketing, access itself etc. They survey and 'mystery shop' hundreds of arts organisations.

Website [Attitude is Everything](#)
[State of Access Reports 2011-2018](#)

BRONNEN 8/9

[Resources and case studies designed to assist venue and event organisers to improve accessibility for Deaf and disabled audiences and artists.](#)

Mind the gap : Musical encounters with people with special needs: the art of attuning / M. Heijne. - Masterscriptie Koninklijk Conservatorium Den Haag, 2017

There is an increasing group of musicians who are interested in working with people with special needs and are not or don't feel prepared enough to do so. And how can this specific musical practice be of beneficial influence on (the self image of) the musician? In this thesis Manon Heijne (Master Royal Conservatoire The Hague) presents the beginnings of a module, which is an important first step in finding out what a musician needs when invited to work with people with special needs, and in this way contributes in helping them to reduce their uncertainty and frustration.

[Lees de scriptie](#)

Negotiating a sea of white whiteness and diversity in Dutch opera practices / L. Podda. - Thesis Utrecht University, Department of Media and Culture Studies, Research Master in Musicology.

In this thesis Liselotte Podda examines how the diversity and inclusion efforts of Dutch National Opera (DNO) between 2017 and 2021 reflect upon the organisation's whiteness. First, she positions DNO within the contexts of whiteness concerning opera, the Dutch arts sector and Dutch society. The subsequent chapters address diversity and inclusion within the programme, public, personnel, partners and positioning (5 Ps) as the areas in which DNO aims to diversify.

[Lees de scriptie](#)

THEATER

Zure bommen & bonbons : Het eerste handboek voor theater maken met mensen met een beperking / A. Purmer; C. Stolp. - Kiem Kunst, 2018 + kaartenset. - ISBN 9789082935103

Deze theatermethodiek van Kiem Kunst geeft praktische handvatten, leerlijnen, spelopdrachten en presentatievormen voor theater maken met mensen met een verstandelijke beperking. Het is bedoeld voor mensen die wel een opleiding binnen het sociale domein, maar geen drama- of theateropleiding hebben gevolgd. De methode is gebaseerd op de kernwaarden: empowerment, verbinding en inclusie.

[Te bestellen bij Kiem Kunst](#)

[Lees ook het artikel op Cultureel Kapitaal over deze methodiek](#)

Inclusie van verstandelijk beperkten door middel van dramatiseren: Literatuuronderzoek / D. Heijne. - Amsterdamse Hogeschool van de Kunsten, 2017

Op welke manier kan dramatiseren een bijdrage leveren aan de inclusie van mensen met een verstandelijke beperking? Door Heijne (AHK) onderzocht welke aspecten van dramatiseren inclusie van mensen met een verstandelijke beperking bevorderen. Door deel te nemen aan een theatergroep kunnen mensen met een beperking relaties opbouwen, deelnemen aan de samenleving en zich persoonlijk ontwikkelen. Het publiek kan kennismaken met deze doelgroep en stereotypen en vooroordelen kunnen doorbroken worden.

[Lees het onderzoek](#)

De waarde van theater voor een inclusieve samenleving : Handreiking voor bevordering van maatschappelijke participatie / A. Laan; T. Veldhuizen (eindredacteur). - Amersfoort : Special Arts, 2017. - 978-94-91341-05-2

BRONNEN 9/9

INITIATIEVEN PER PROVINCIE

[Lees verder >](#)

INITIATIEVEN LANDELIJK

[Lees verder >](#)

INITIATIEVEN INTERNATIONAAL

[Lees verder >](#)

BRONNEN

Wat is de waarde van de Special Theater Road Show, een voorstelling van mensen met en zonder beperking? Dit onderzocht Special Arts en Bureau HHM onder deelnemers, begeleiders en andere betrokkenen. Daarbij wordt ingegaan op drie aspecten: legitimiteit, betrokkenheid en rendement. Naast een beschrijving van de onderzoeksresultaten biedt de publicatie een handreiking voor organisaties als zorgaanbieders en gemeenten, die zich door middel van theater willen inzetten voor het realiseren van een inclusieve samenleving.

[Te bestellen bij Special Arts](#)

[Lees meer over Special Theater Road Show](#)

Methodiekbeschrijving Theaterwerkplaats Tiuri /

Theaterwerkplaats Tiuri, 2016

Een beschrijving van de methodiek van Tiuri, waarbij ervaren leren centraal staat. Theaterwerkplaats Tiuri leidt mensen met talent, ambitie en een verstandelijke beperking op tot theatermaker.

[Meer informatie](#)

'Wat mooi. Die mensen horen er ook gewoon bij.' : Kan theater met verstandelijk beperkten een positief effect hebben op hun maatschappelijke participatie? / A. Noeverman. – Scriptie ArtEZ

Academie voor Theater Zwolle, Opleiding Docent Theater, 2016

Kan theater de maatschappelijke participatie van mensen met een verstandelijke beperking stimuleren? Dat onderzocht Annely Noeverman (ArtEZ, Opleiding Docent Theater) in haar scriptie op basis van interviews met theatermakers, zakelijk/artistiek begeleiders en theaterorganisaties, en een digitale enquête onder verwanten en zorgbegeleiders.

[Lees het onderzoek](#)

[Lees ook het artikel over het onderzoek in Magazine Special Theater Road Show Overijssel](#)

COLOFON

LANDKAART INCLUSIEVE PODIUMKUNSTEN

AUTEURS

Claudia Marinelli, Leontine Herschoe

VORMGEVING

Taluut, Utrecht

UITGEVER

Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)

Lange Viestraat 365

Postbus 452

3500 AL Utrecht

030 711 51 00

info@lkca.nl

www.lkca.nl

LKCA wil ervoor zorgen dat iedereen goede cultuureducatie krijgt (op school én in de vrije tijd) en dat iedereen kan meedoen aan culturele activiteiten.

LKCA probeert publicaties zo toegankelijk mogelijk aan te bieden. Neem contact met ons op bij ontoegankelijke informatie via info@lkca.nl

©LKCA Utrecht, juni 2021

